

SORBANÁLLÁS

Január közepén az adóhivatal váróterme olyan volt, mint egy túlszűfolt akvárium: mindenki levegő után kapkodott, a testek egymáshoz súrlódtak, és a hangulat nyomasztóan vibrált. Az épület maga nem sokban különbözött a környék szürke, kopott épületeitől. Vakolata itt-ott lepergett, a bejárat ajtó üvege repedezett, és a kilincs nyikorgása mintha panaszkodott volna minden érintésnél. A falakat régi, megsárgult tájékoztató plakátok borították, rajtuk elhalványult betűkkel nyomtatott szövegek, amelyeket senki nem olvasott el.

Kint süvített a szél, a csikorgó mínuszok dermesztették az utcát. Az ablakokon keresztül halványan látszott a hóval borított járda, amelyet a reggeli órákban sietve söpörtek le, de mostanra megint vékony, szürkébe forduló hóréteg fed. Az ég alacsonyan ült, ólomszürke felhők alatt a nap fénye csak egy tompa derengés volt.

Bent az oldalfalon állott egy monotonan zümmögő hőbefűvő, amely inkább a zajjal, semmint a levegő kavarásával járult hozzá a hangulathoz. A pára keveredett az izzadság, a korán hozott szalonnás reggelik és néhány mélyen zsebbe rejtett cigarettaszag foszlányaival. A sarkokban apró csöpögések jelezték a fűtőtestek régi hibáját, miközben egy fekete rádióból szólt a kívánságműsor.

Az ajtó minden egyes nyitódáskor beengedte a tél hideg leheletét, amely megborzongatta a várakozókat, de legalább némi friss levegőt is hozott. Egy asszony álldogált az ablaknál, a kis lyuk előtt, rózsás arcán békés mosoly játszott, mintha a külvilág csikorgó hidege vagy a belső fullasztó feszültség nem érintené meg.

– Tudja, kedveském – kezdte meleg, halk hangon –, a karácsonyunk idén is olyan szépen sikerült, mint mindig, de... – suttogóra fogta, mintha nagy titkot árulna el – kihasadt a mákos bejgli. Hát én azt hittem, megüt a guta! Pedig máskor olyan gyönyörű márványosra sül, mint a cukrászdában. De azért így is nagyon finom volt, nem panaszkodott senki.

Ibike, a hivatalnoknő kerek szemüvege mögül fáradt szemekkel pillantott fel, miközben halk sóhajtással pecsételt, és egy szinte olvashatatlan kézírással valamit írogatott a papírok szélére. Arcán egyfajta derűs közöny ült, amit talán évek rutinszerű munkája vagy a hivatal szürkésege kovácsolt rá.

Haja gondosan kontyba tűzve, bár néhány rakoncátlan tincs itt-ott kibújt. Mozdulatai olyan lassúak voltak, mintha minden mozdulatával egy-egy órányi munkaidőt akarna megspórolni magának, vagy mintha a világ többi része túlságosan sietne, és neki lenne kötelessége ezt kiegyensúlyozni.

Az asztalán apró, személyes tárgyak sorakoztak: egy kopott műanyag pohár, rajta halványra mosott virágminta, egy családi fotó, amelynek színét a nap kivette, rajta két mosolygós gyermekkel, akikről senki sem tudta, hová tűntek azóta, a fülke falán falinaptár, amelyben gondosan bejegyzett események sorakoztak, apró, pedáns betűkkel: határidők, névnapok, talán egy-egy orvosi időpont vagy hivatalos értekezlet. Az asztal szélén egy régi, gombostűkkel teleaggatott parafatábla állt, rajta hivatalos értesítések, egy-egy gyerekes rajz, talán valamelyik várankozó ügyfél unokájától. A neonfény éles, kékes árnyékot vetett a tárgyakra.

Ahogy az asszony folytatta a történetet, Ibike egy pillanatra felnézett, halványan elmosolyodott, majd visszatért a pecsételéshez.

– A gyerekek is hazajöttek Németországból, képzelje, mindketten! Ritkán adatik meg, hogy így együtt legyen a család. Olyan boldog voltam! A nappaliban ülve neveltünk, beszélgettünk, míg a kandallóban ropogott a tűz... Persze, hoztak ajándékot is. Szivart a papának, mert Németországban lehet jót kapni, ugye, nem ilyen keserű, mint a boltban itthon. Olyat hoztak, hogy az ember szinte sajnálja elszívni. Én meg... hát nem is akartam elhinni, hogy ennyire figyelmesek, karcmentes tepsiszettet kaptam. Igazi minőség, érzi az ember, hogy nem egy használat után repedezik meg az alja. Még a szomszédasszonynak is meséltem, ő rögtön azt kérdezte, hogy „Na és a Julcsa hozott valamit?” – tudja, a volt szomszéd a harmadik emeletről még a tömbházból, akinek a fia is kint dolgozik Németben. Nem mondom, az ember nyilván összehasonlítja, de hát nálunk nem az a lényeg, hogy ki mit hoz.

Kissé lehalkította a hangját, és közelebb hajolt. – Persze, azért az ember hall ezt-azt... Julcsa fia nem szivart hozott, hanem új kocsit a szüleinek. Tudja, olyat, ami nem kulccsal indul, az ember beül, csak nyom egy gombot, és kész, indul a motor. Na, de mi sem panaszkodunk, ugye? – kacagott halkan, majd egy pillanatra elhallgatott, mintha mérlegelné, mennyit mondjon még. – És most... úgy néz ki, jön az unoka a fiaméknál. Nem is tudom, mit kezdjek az örömmel! Egész éjjel csak forgolódtam, annyira boldog vagyok.

Elöttem egy idős férfi állt a sorban, a kabátja kopott, a kalapját a kezében szorongatta. Nem nézett az asszonyra, csak maga elé meredt, szúrós pillan-

tásokkal pásztázva a faliórát, mintha az lenne felelős a sor lassú haladásáért. Hirtelen felhorkantott, majd hosszasan szívott be egy szusszanásnyi levegőt, mintha ez is nagy megerőltetés volna számára. Mellkasából sípoló, asztmás szuszogás tört elő, miközben a vállát felemelte és visszajettette, akár egy súlyos terhet cipelő teherhordó. Az asszony, aki az előbb még Ibikének mesélt az ünnepekről, elhallgatott, de félénk mosollyal még próbált bizakodón a férfira pillantani. Ez azonban csak olaj volt a tűzre.

– Hát mi van itt, tán teadélután?! – mordult fel a férfi, minden szótól szinte visszhangzott a hivatal. – Nagyon örvend itt mindenki, hogy magának jön az unoka, meg hogy a mákos bejgli ilyen-olyan lett, használja egészséggel a tepsiszettet, de mondja meg nekem, nagysága, kit érdekel az a bejgli?! Maga azt hiszi, mindenki arra vár, hogy a családi idilljét hallgassa? Én már rég kifizettem volna az adót, ha maga nem áll itt szóvárázni!

Az asszony szinte összehúzta magát, de mégsem szólt semmit, a kezében szorongatta az előkészített papírokat. A férfi azonban nem hagyta abba, csontos kezeivel a kabátzsebébe nyúlt, mintha még ott is keresne valami el nem intézett dolgot.

– És minek hozott ennyi papírt, ha egyszer csak a szája jár?! – folytatta a morgolódást, miközben egy sípoló lélegzetet vett. – Itt áll mindenki, mint a szobor, ahelyett, hogy haladna a sor! Nekem meg ott a buszom, el kéne érnem. De magának persze ráér, mert az unoka boldogság meg a kandalló mellett ülés mindennél fontosabb.

Ibike, a hivatalnoknő eddig figyelmesen hallgatott, de most finoman közbevágot:

– Laci bácsi, ne tessék így haragudni, mindjárt sorra tetszik kerülni! – mondta szelíden, de határozottan, ahogy az idősebbekkel szokás beszélni. – Az ünnepek mindenkit megérintenek, tetszik tudni.

A férfi szúrósan felnézett, de Ibike hangja valamelyest lehűtötte a dühét. Még egy utolsó morgást engedett meg magának:

– Hát jó, de a bejgli... mondom, azt hagyjuk! – azzal ismét a maga elé meredt, tovább szuszogva, miközben egyre csak azt motyogta: – Az ember is az adópapírokkal jön, nem történetekkel.

Mögöttem egy fiatal nő állt, hosszú ballonkabátban és világoszöld kendővel a fején. Eleinte türelmesnek tűnt, de ahogy telt az idő, egyre gyakrabban pillantott a falon lógó órára. A sor kígyózott, az emberek morogtak, és a levegő nehéz volt, mint egy régi szénás csűrben.

Egyszer csak halk kuncogást hallottam a hátam mögül. Meglepetten fordultam hátra. A kendős nő arca vörösölt, de nem a haragtól, hanem

a visszafojtott nevetéstől. Ajkai szorosan összezáródtak, orrcimpái remegtek, ahogy próbálta visszatartani az egyre kitörni vágyó jókedvet. De hiába. Hamarosan úgy tört ki belőle a kacagás, mint a hegyi patak áradás idején: váratlanul, csilingelve és megállíthatatlanul.

Az előzőleg morcos emberek közül néhányan hátrafordultak, egy-egy pillantással próbálva felmérni a helyzetet, mintha egy csendes színházi előadás furcsa jelenetébe csöppentek volna. A sor végén álló szakállas férfi, aki egy zsák krumplinak is beillő mappát szorongatott a hóna alatt, lassan csóválni kezdte a fejét. Egy pillanatra úgy tűnt, hogy lenyeli a szavait, de aztán mégis kibukott belőle, jóval hangosabban, mint a helyzet megkívánta volna.

– Na ezt jól megcsípte a várakozás, komolyan mondom! – kezdte gúnyosan, miközben tekintete végigsiklott az egész termen. – Itt állunk, ahol elvileg az ember elintézné a papírjait, befizetné az adóját, megoldaná az életét... és mit kapunk? Egy szép kis kabaré! Egyik a mákos bejgliről, szivarakról, tepsikről, meg kitudja még, mikről hadovál, a másik meg úgy hahotázik, mintha ez valami szilveszteri műsor volna! Még egy óra, és mind itt fogunk vihogni, csak aztán minket már egyenesen a zárt osztályra visznek a híd alá. Elmeógyógyintézet deluxe, garantált kétágyas szoba, karácsonyi hangulat nélkül.

A morgás a végére egy keserű nevetésbe fulladt, de a férfi arcán nem volt nyoma derűnek, inkább egyfajta sötét irónia tükröződött rajta. A keze görcsösen szorította a mappát, mintha attól tartana, hogy valaki kitépi belőle a saját gondosan rendezett életét. Körülötte az emberek ingerülten néztek egymásra, egyik-másik zavartan megigazította a kabátját, mintha a férfi szavai hideg huzatként futottak volna végig rajtuk.

– Csak nevetgéljenek, nevetgéljenek! – folytatta a szakállas mogorván. – De ha valaki tényleg ügyet szeretne intézni, akkor jó lenne, ha a kabaré helyett az ügyintézés lenne itt a műsoron. Én csak mondom.

A nő, miközben mobiltelefonját fogta, a másik kezével egy papírsebkendővel a könnyeit törülgette, amelyeket a nevetés csalt elő szeméből.

– Ne haragudjanak, de... de egyszerűen nem bírom abbahagyni! – mondta szipogva, közben az öklével próbálta visszafojtani a kacagását. – Most olvasom, hogy a közeli faluban az öreg Miska bácsi becsődölt egy túlsúlyos számár miatt!

– Hát ez meg micsoda? – kérdezte valaki hitetlenkedve, már nem emlékszem, ki.

– Úgy volt – kezdte a nő, most már kicsit összeszedve magát –, hogy az öreg Miska bácsi szamaras szekérral indult pálinkát főzni. Felpakolta a

cefrét a szekérre, nagy, kerek hordókban. A szamár, szegény pára már a rakodásnál is úgy állt ott, mint akinek az egész világ súlyát kellene cipelnie. Lába enyhén remegett. Testét vastag, zsíros bunda fedte, amely alatt a bordái régen eltűntek, olyan dagadt volt – a gazda ugyanis nem sajnálta tőle a kukoricát, mondván, „hát hadd legyen valami hús rajta, különben mi éri meg a munkát?” A hatalmas, formátlan test, a komótos mozgás, a szemében valami szomorú kifejezés – mintha egy kifogás volna minden lépése mögött. Nem csoda, hogy már a cefrével teli szekér puszta látványától rogyadozni kezdett a lába. Aztán jött az út, fagyos és csillogó, a jég úgy terült szét rajta, mint egy rossz tréfa. A szekér csikorgott, a szamár lassan húzta maga után a terhet, és minden lépésnél érezni lehetett, hogy az állat egy hajszálon táncol az összeomlás szélén. Amikor aztán elértek a hídhöz – az öreg, nyikorgó fahídhöz, amely már önmagában is csak félig tűnt megbízhatónak –, a szamár megbicsaklott. Az egyik patája megcsúszott a jégen, és mintha egy belső rugó egyszerre engedett volna, az állat összeesett, mintha ledobta volna magáról az élet minden terhét. Miska bácsi a hídnál állva csak ezt hajtogatta: „Hát, ebből nem lesz pálinka!”

– Na, ezt jól kitalálta a sors, Miska bácsi. A cefre be a patakba, a szamár meg se föl, se le, csak ott fekszik, mint egy zsák krumpli – jegyezte meg a sor végén álló szakállas férfi.

A sorban állók eleinte döbbenet hallgatták a történetet, mintha nem volnának biztosak benne, illik-e nevetni az ilyen szerencsétlenségen. Aztán lassan, mint a fagyos földbe vert első kapaütések, a mosolyok előbukkantak itt-ott. Egyre többen horkantak fel, apró kacajokat elfojtva. Végül a nevetés puhán, de ellenállhatatlanul végigsöpört a termen.

Egy idős férfi, aki eddig mogorván bámulta a papírjait, most felhorkantott, mintha megcsapta volna a humor keserű savanyúsága.

– A szamár biztos jobban bírta volna, mint mi itt ezt a sort! – szúrta oda, és közben az ujjai görcsösen rángatták a kabátja szélét, mintha ezzel valami kontrollt próbálna gyakorolni a helyzet fölött.

Ez a megjegyzés újabb hullámot indított el, a kacagás immár szinte fertőzővé vált. A sor közepén egy fiatal férfi, aki eddig szótlanul görgette a telefonját, most felnézett, és vigyorogva hozzátette:

– Na, mondom én, lehet, jobban járt volna, ha a híd alatt árulja a szamarat, ott ülne egy kopott széken, és azon töprengene, hogy a cefrét külön adja-e el, vagy inkább a szamár árát pálinkában kérje.

A sorbanállók előbb megdöbbsenek, aztán lassan feloldódott a feszültség a nevetés apró robbanásaiban, mint amikor egy kályha melegszik át fokozatosan a hideg szobában.

Egyik férfi, aki egy bézs kabátot viselt, és a bőrkesztyűjét szorongatta, elvigyorodott:

– Az én sógorom is majdnem így járt. Egyszer „pálinkáért dolgozott” az istenverte. Egy hordót kellett volna a pincébe lecipelnie, de annyit evett előtte, hogy elakadt a lépcső tetején, és még a hordó is ráborult. A sógor meg ott feküdt alatta, mint egy kiterített takaró, s két hétig nem tudott a lábára állni.

A történet hangos kacagást váltott ki, a sor szinte megelégnék, mintha egy pillanatra elfeledték volna, hogy már órák óta ácsorognak.

A falnál álló asszony előrébb lépett. Kezét a csípőjére tette, fejét kissé oldalra billentette, és gúnyosan megjegyezte:

– Fogadjunk, hogy ha kihasadt a bejgli, attól még ugyanúgy bezabálták! Töltött tojás, prézlis hús, húsoleves, töltött káposzta – és ki tudja még, mi minden került az asztalra karácsonykor! Nem a számár lett túletetve, hanem mi magunk. Csak hízunk, hízunk, mint a tömött libák, aztán meg panaszkodunk, hogy nem bírjuk magunkat át még egy pallón sem!

Ekkor a pult mögött ülő Ibike köszörülte meg a torkát. Hangja élesen átszűrődött az üveglakon:

– Csak mondom, hogy a kacagás helyett talán jobban járnának, ha ellenőriznék, megvan-e számla-másolatuk! Mert aki anélkül jön ide, mehet a számár mellé a híd alá!

A nevetés elcsitult. Most már inkább zavart kuncogások és halk morgolódások töltötték be a termet, a sor ismét előre araszolt. A nevetés lassan kihűlt, mint a kályha, amelyet senki nem táplál tovább.

Amikor végre az ablakhoz értem, odanyújtottam az irataimat. Ibike szigorú szemmel nézett rám, de egy pillanatra megenyhült a tekintete, mintha még mindig hallotta volna a szamaras történetet.

– Tudja, fiam – mondta, miközben pecsétet nyomott a papírjaimra –, néha nem árt egy kicsit nevetni. De azért a hídra is figyelni kell.

Kilépve a fullasztó hivatalból a süvítő szélbe, valami furcsa érzés telepedett rám. Ott álltunk mindannyian a híd előtt, nevetve ugyan, de még mindig mozdulatlanul. És persze, a számár nélkül.